

2026-03-11
EU-kommissionen
Europaparlamentet
Sveriges regering
Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
Friends of Europe

Europaforum Norra Sveriges synpunkter om det europeiska nätpaketet

Europaforum Norra Sverige (EFNS) är ett nätverk för politiker på lokal och regional nivå från Norrbotten, Västerbotten, Jämtland Härjedalen och Västernorrland. EFNS är en mötesplats och kunskapsarena där EU:s politik analyseras och diskuteras i de avseenden där den berör norra Sverige. EFNS bevakar Europafrågor för att påverka EU:s lagstiftning, EU:s strategier och handlingsprogram samt EU:s budget. Syftet med EFNS är att tillvara ta norra Sveriges intressen både på den europeiska arenan och i förhållanden till den nationella nivån i frågor med ett tydligt europeiskt perspektiv.

Bakgrund

EU står inför en avgörande period i utvecklingen mot ett ökat energisamarbete inom EU enligt Regulation (EU) 2018/1999 on the Governance of the Energy Union and Climate Action. EU:s förmåga att säkerställa tillräcklig tillgång på konkurrenskraftig och fossilfri energi är direkt kopplad till Europas framtida välfärd, industriella styrka och geopolitiska handlingsutrymme. De ambitiösa klimatmålen, inklusive genomförandet av EU ETS och den nya EU ETS 2, kombinerat med ett snabbt förändrat säkerhetspolitiskt läge efter Rysslands fullskaliga invasionskrig i Ukraina, har skapat ett akut behov av effektiva, rättvisa och långsiktigt hållbara lösningar för EU:s energiförsörjning.

Utmaningarna förstärks av de stora skillnaderna inom EU när det gäller energitillgång, efterfrågan och prisnivåer. Draghi-rapporten visar att energipriserna inom EU i genomsnitt är mer än dubbelt så höga som i USA och Kina – samtidigt som vissa regioner inom EU, däribland norra Sverige, ligger på prisnivåer jämförbara med globala konkurrenter.

Detta illustrerar den interna fragmenteringen, men också strategiska potential som finns inom EU. Norra Sverige är ett tydligt exempel på en region som under lång tid gjort strategiska investeringar i förnybar energi och därmed byggt upp en robust position med god tillgång på energi. Denna utveckling har inte varit utan kostnader; stora vindkraftsparker och utbyggd vattenkraft har påverkat lokala livsmiljöer och skapat påfrestningar för samhällen och på ekosystem. Samtidigt har dessa investeringar lagt grunden för en stärkt europeisk energisäkerhet och skapat en av EU:s mest konkurrenskraftiga miljöer för energiintensiva och strategiska teknologier.

En central lärdom från denna utveckling är att lokalsamhällets acceptans är avgörande för att utbyggnaden av fossilfri energi ska kunna fortsätta. Acceptansen är dynamisk och påverkas i hög grad av hur nyttorna för lokalsamhället vägs mot de kostnader och intrång som upplevs; nya jobb, ökade investeringar och när norra Sverige får en roll som strategisk nod i Europas gröna industriella omställning.

Mot denna bakgrund blir det tydligt att EU:s mål om en energiunion med sammanlänkade elnät måste utvecklas på ett sätt som både tar hänsyn till regionala förutsättningar och upplevd nytta, samtidigt som det stärker unionens samlade konkurrenskraft.

Vi vill betona att lokalsamhällets acceptans för utbyggnad av koldioxidfri energiproduktion är avgörande för att lyckas över tid. Det behöver vara tydligt hur investeringar i energi ger lokala och regionala fördelar.

Utifrån dessa utgångspunkter vill Europaforum norra Sverige lämna sina synpunkter på det europeiska nätpaketet (European Grids Package).

Våra synpunkter i korthet:

- Närhetsprincipen bör vara styrande i EU:s elnätspolitik
- Regioner inom EU med globalt konkurrenskraftiga elpriser bör finnas kvar.
- Lokal acceptans är avgörande för att nå EU:s långsiktiga energipolitiska mål.
- Kostnadseffektivitet bör prioriteras.
- Distributionsnätsföretag och regionala aktörer bör ges en central och formell roll.
- Tveksamt med regionala grupper för utbyggd energi utan beslutanderätt.
- EU-kommissionen bör inte ges möjlighet att förfoga över 25% av flaskhalsavgifterna.

Närhetsprincipen bör vara styrande i EU:s elnätspolitik.

Paketets inriktning, att påskynda tillstånd och ge vägledning om nätanslutning, är positiv, men implementeringen måste prioritera lokal produktion nära slutanvändning och flexibla anslutningar före omfattande långdistansutbyggnad. EFNS bedömer att nätpaketet i sin inriktning är för starkt fokuserat på mycket långväga överföring i stamnätet, medan potentialen i lokala och regionala lösningar på distributionsnivå inte tillräckligt tas tillvara.

Närhet i fråga om lokal produktion, lagring och efterfrågerespons har lägre fotavtryck, ger snabbare resultat och bör därför prioriteras.

Platsbaserade mekanismer måste säkerställas för glesbefolkade och arktiska regioner. Regionala kapitel bör vara obligatoriska i nätplaneringen för att tillvarata lokala förutsättningar och behov.

Innan investeringar i mycket långväga överföring genomförs bör obligatoriska alternativprövningar införas inom TEN-E, där följande lösningar alltid utvärderas och kostnadsberäknas: Lokal elproduktion, energilagring, efterfrågefleksibilitet och nätförstärkande tekniker (GET:s). Endast när dessa alternativ är uttömda bör nya långväga ledningar prioriteras.

En viktig aspekt är att i händelse av kris; exempelvis krig, terrorhandlingar eller storm, bör finnas möjligheter att snabbt skapa så kallad ödrift, vilket betyder möjlighet att sektionera ihopbyggda elnät för att säkerställa drift av samhällsviktiga funktioner.

Regioner inom EU med globalt konkurrenskraftiga elpriser bör finnas kvar.

Idag har EU i genomsnitt mellan två och tre gånger högre energipriser jämfört med globala konkurrenter som Kina och USA. Norra Sveriges energipriser ligger i linje med globala konkurrenter som vilket betyder att det inom EU finns regioner som kan konkurrera om industrisatsningar. Om EU:s elpriser jämnas ut försvinner en stor konkurrensfördel för Europa. Europas konkurrenskraft skulle försämrast. Sedan finns en problematik kopplad till nordiskt klimat och möjligheter att kunna bo och verka om elpriserna blir för höga. Den reviderade arktiska strategin betonar kopplingen mellan

säkerhet och vikten av att områden är bebodda. Det är alltså inte bara de stora energislukande industrierna som blir påverkade, många mindre företag i norra Sverige kan få svårt att konkurrera med stigande elpriser som kan bli en följd av utbyggda nätkorridorer.

Lokal acceptans är avgörande för att nå EU:s långsiktiga energipolitiska mål.

Hög samhällsacceptans är avgörande för att bibehålla industriell konkurrenskraft i glesbefolkade och industriellt expanderande delar av norra Sverige.

Effektivisering av processer får inte ske på bekostnad av regioners, kommuners, allmänhetens och urfolket samernas inflytande och prövning. I dag investeras stora offentliga medel för att transportera el bort från produktionsregionerna med överföringsförluster som följd. Samma resurser skulle kunna användas för att stärka lokal förädling, skapa fler jobb och bygga långsiktig tillväxt där elen faktiskt produceras.

En konsekvent tillämpning av närhetsprincipen betyder kostnadseffektivitet, snabbare och tydligare återkoppling gällande resultat och därmed högre samhällsacceptans.

Kostnadseffektivitet bör prioriteras.

EU-kommissionen beräknar att det till år 2040 krävs investeringar om 1200 miljarder euro för elnät och 240 miljarder euro för vätgasnät om klimatmålet netzero med nettonollutsläpp till år 2050 ska nås. Idag saknas finansiering för detta. EU-kommissionen hoppas på att engagera privat kapital. Med hänsyn till osäkerheten gällande finansiering bör kostnadseffektiva lösningar enligt närhetsprincipen ges en ökad vikt i nätpaketet.

Distributionsnätsföretag och regionala aktörer bör ges en central och formell roll.

Vi stödjer sammanhållning inom EU men varnar i detta fall för top-downmetoder som marginaliserar regioner och distributionssystemoperatörer.

Paketets inriktning att påskynda tillstånd och ge vägledning om nätanslutning är i grunden positiv, men implementeringen måste prioritera lokal produktion nära slutanvändning och flexibla anslutningar före omfattande långdistansutbyggnad.

Detta behöver prioriteras:

- Tillståndsprocesser för mindre nätförstärkningar, re-powering (uppgradering elproduktionsanläggningar, vanligen vindkraft) samt energilagring är oproportionerliga och tidskrävande.
- Transparens i kapacitetskartor hos både regionnätoperatörer, DSO och stamnätoperatörer, TSO.

Tveksamt med regionala grupper för utbyggd energi utan beslutanderätt.

Vi är tveksamma till förslaget om regionala grupper som ska hantera utbyggnaden av elnätet och nya projekt för energi, men sakna beslutskraft som i stället ska delas mellan EU-kommissionen och medlemsstaten. Detta trots att kunskaper om konsekvenser av olika beslut framför allt finns hos den regionala nivån. Risker att projekt inleds som kommuner och regioner inte stödjer vilket kan hota acceptansen. I dag finns regionala och lokala strukturer som hanterar frågor runt elnät och elproduktion. Fler nivåer med regionala grupper enligt förslaget i det europeiska nätpaketet riskerar att öka kostnaderna. Därför förordar vi att regionala grupper för hantering av energifrågor ska reellt inflytande.

EU-kommissionen bör inte ges möjlighet att förfoga över 25% av flaskhalsavgifterna.

Vi anser att Artikel 19, som föreslår att energibolag ska avsätta 25% av flaskhalsavgifterna till EU-kommissionen att besluta om hur de ska användas, bör strykas. I Sverige finns idag runt 80 miljarder samlade från dessa avgifter. EFNS anser att medlen i första hand bör användas i samklang med de regioner vars elkunder bidragit med medlen.

Antaget vid Europaforum Norra Sverige 11 mars 2026

Jonas Andersson (S)
Region Jämtland Härjedalen

Johan Looch (M)
Region Jämtland Härjedalen

Lars-Gunnar Nordlander (S))
Kommunförbundet i
Jämtland Härjedalen

Daniel Danielsson (C)
Kommunförbundet i Jämtland
Härjedalen

Åsa Ågren Wikström (M)
Region Västerbotten

Rickard Carstedt (S)
Region Västerbotten

Ann Åström (S)
Region Västerbotten

Anders Öberg (S)
Region Norrbotten

Isak Utsi (S)
Norrbottens Kommuner

Carina Sammeli (S)
Norrbottens Kommuner

Jonny Lundin (C)
Region Västernorrland

Erik Lövgren (S)
Kommunförbundet
Västernorrland

Dan Rasmusson (SD)
Region Västernorrland